

Pengebingen

Metoderapport til SKUP 2011

Gøran Skaalmo og Kjetil Sæter, Dagens Næringsliv

Tittel på prosjektet: Pengebingen

Hvor og når publisert:

Dagens Næringsliv fra juli 2011 til desember 2011. Arbeidet fortsetter i 2012.

Redaksjon og redaksjonsadresse/tlf:

Dagens Næringsliv

Christian Kroghs gate 16

Postboks 1182 Sentrum

0107 Oslo

Telefon: 22 00 10 00

Journalistenes adresse og telefonnummer:

Gøran Skaalmo, mobil 932 56 173, goran.skaalmo@dn.no

Kjetil Sæter, mobil 906 38 745, kjetil.seter@dn.no

Postadresse: Samme som redaksjonens adresse

1. Innledning

Denne saken har mange aktører. Her følger en kort beskrivelse av de mest sentrale:

McKinsey & Company

McKinsey & Company er verdens mest kjente og prestisjetunge konsultentselskap. Majoriteten av verdens største selskaper er klienter av McKinsey. Selskapets elitekonsulenter er med på styremøter der det tas viktige beslutninger som kan påvirke hele bransjer. Det betyr at McKinsey til enhver tid forvalter store mengder sensitiv informasjon. McKinseys konsulenter gir også råd til statsledere og toppbyråkrater i mange land. I Norge har McKinsey-konsulenter gitt råd til selskaper som Statoil, Telenor og DNB. Oljefondet, Regnskogfondet og en lang rekke departementer og direktorater har også fått råd om strategiske veivalg av McKinsey.

McKinsey ble grunnlagt i Chicago i 1926. Selskapets rundt 17.000 ansatte er i dag spredt på 99 kontorer i 52 land. Rundt 1000 av McKinseys ansatte er partnere – deleiere i selskapet. McKinseys Oslo-kontor ble etablert på midten av 80-tallet.

MIO Partners/McKinsey Investment Office

MIO Partners er McKinseys interne pengeforvalter. MIO Partners forvalter pensjonsordningene til de McKinsey-ansatte. I tillegg forvalter MIO Partners en familie med hedge- og oppkjøpsfond som er forbeholdt McKinseys partnere og McKinseys pensjonsordninger. Holder en svært lav profil. MIO Partners har så vidt vi har brakt på det rene aldri vært omtalt i media før vi publiserte våre funn.

Raj Rajaratnam og Galleon Group

Raj Rajaratnam (54) er grunnleggeren av Galleon Group, som forvaltet flere hedgefond. Magasinet Forbes rangerte ham som nummer 236 på listen over USAs rikeste i 2009. Han hadde da en estimert formue på 1,8 milliarder dollar. I oktober 2009 ble Rajaratnam pågrepet av FBI og beskyldt for omfattende innsidehandel. Han ble funnet skyldig i mai 2011 og dømt til 11 års fengsel i oktober samme år. Det er den strengeste straffen for innsidehandel i USA noensinne. Han er også dømt til å betale 92,8 millioner dollar. Rajaratnam har hele tiden hevdet sin uskyld.

Rajat Gupta

Rajat Gupta (63) var den første ikke-amerikaneren som ble toppsjef i McKinsey & Company. Gupta ledet McKinsey fra 1994 til 2003. Før han fikk toppjobben hadde han blant annet ledet McKinseys satsning i Skandinavia. Gupta har blant annet sittet i styret i Goldman Sachs, Procter and Gamble og The Gates Foundation. Han grunnla også sammen med sin tidligere McKinsey-kollega Anil Kumar Indian School of Business. I mars 2011 ble Gupta stevnet av det amerikanske finanstilsynet (SEC), anklaget for å ha lekket innsideinformasjon til vennen Raj Rajaratnam. I oktober i fjor ble Gupta pågrepet av FBI og siktet for å ha lekket innsideinformasjon.

Anil Kumar

Anil Kumar (53) var en av McKinseys stjerneconsulenter. I 2010 tilsto han å ha lekket innsideinformasjon til vennen Raj Rajaratnam. Samme år inngikk han et forlik med USAs finanstilsyn (SEC) som innebar at Kumar måtte betale 2,8 millioner dollar. Kumar var aktoratets stjernevitne i saken mot Rajaratnam.

2. Når og hvordan kom arbeidet i gang, hva var ideen som startet det hele?

I januar 2010 fikk vi et tips om at flere norske McKinsey-topper hadde fått en stor skattesmell. Tipseren mente også at McKinseys partnere kunne investere ubeskattede bonuser fra utlandet gjennomonti som ble styrt av McKinsey i USA.

Skattesaken i Norge var i seg selv interessant. Men var det en sammenheng mellom skattekravene i Norge og utenlandsinvesteringene? Hadde McKinseys topper i Norge hemmelige formuer i utlandet?

McKinsey har lenge greid å styre unna store skandaler som har truet selskapets eksistens. Dette hadde endret seg høsten 2009. Da ble en av McKinseys seniorpartnere pågrepet av FBI i forbindelse med en høyprofilert innsidesak mot den New York-baserte hedgefondgründeren Raj Rajaratnam. Da vi fant ut at McKinsey hadde et internt investeringskontor, var vi kjent med pågripelsen av Kumar. At en av selskapets mest betrodde konsulenter ble beskyldt for omfattende lekkasjer av innsideinformasjon om McKinsey-klienter, tente vår nysgjerrighet på det interne investeringskontoret. Kunne flere i McKinsey ha tjent på de påståtte lekkasjene?

3. Hva var den sentrale problemstilling ved starten av prosjektet?

Utgangspunktet var skattesaken og det litt vage tipset om muligheten til å investere penger i utlandet. Vi har fulgt to parallelle spor i vår research av McKinsey. Begge sporene ble identifisert tidlig. Første steg var å dokumentere skattesaken mot de norske McKinsey-toppene. I forlengelsen av skatteresearchen ville vi dokumentere McKinseys investeringskontor, som det knapt eksisterte offentlig informasjon om.

Sak 1: Skattesnell for norske McKinsey-topper

Tipset om at norske McKinsey-partnere hadde fått en formidabel skattesnell var vårt utgangspunkt. Vår kunnskap om konsultentselskapet var begrenset. Spørsmålene var mange. Hvem er partnere i McKinsey i Norge? Hvorfor hadde de fått skattemyndighetene på nakken? Hvor store var kravene? Hadde de norske McKinsey-partnerne gjort noe ulovlig? Vi visste at mange norske departementer og de største norske statseide bedriftene – Statoil, Telenor og DNB – får eller har fått råd av McKinsey. Hvilke konsekvenser kunne en eventuell skattesandale få for McKinseys renommé?

Sak 2: McKinseys interne pengebinge

McKinsey får gjennom sin konsulentvirksomhet tilgang til enorme mengder sensitiv informasjon. Det er avgjørende for troverdigheten til McKinsey at kundene kan stole på at selskapets konsulenter ikke bruker informasjon til egen vinning. Vi ble derfor overrasket over tipset om at McKinsey har et eget investeringskontor. Hva investerer dette kontoret i? Hvem styrer investeringene og hvor store er de? En av McKinseys mest betrodde konsulenter var arrestert etter beskyldninger om omfattende lekkasjer. Er det vanntette skott mellom McKinseys konsulentvirksomhet og McKinseys investeringsvirksomhet? Og ikke minst – hva får klientene vite om McKinsey-konsulentenes private interesser?

Det ble tidlig klart at McKinsey ikke ville stille noen av sine sentrale partnere til rådighet for å svare på våre spørsmål. Vi måtte derfor finne omveier for å komme til informasjon. Vi forsto tidlig at vi måtte på jakt i offentlige arkiver i utlandet.

4. Hva er genuint nytt i saken?

To års research har gitt saker som dokumenterer at:

- 1) Et titall norske McKinsey-partnere har fått store skattekrav etter at de oppga lønn som bonuser.
- 2) McKinsey har et internt investeringskontor – MIO Partners – som holder hus i McKinseys lokaler i New York og London. McKinsey-partnere leder dette kontoret.
- 3) MIO Partners opererer i hemmelighet flere titalls hedgefond og oppkjøpsfond i skatteparadisene Guernsey og Delaware.
- 4) MIO Partners forvalter 33 milliarder kroner eksklusivt på vegne av selskapets ansatte og partnere.
- 5) Flere av McKinseys topper i Norge har investert i McKinseys skatteparadisfond.
- 6) McKinseys klienter blir ikke informert om konsulentenes privatøkonomiske interesser i selskaper og bransjer de bistår.
- 7) Det er mulig for McKinseys konsulenter å finne ut hvor MIO Partners har investert pengene deres.

5. Organiseringen av arbeidet, metodebruk, kildebruk, problem underveis mv.

Gøran begynte arbeidet da han i januar 2010 fikk tips om at norske McKinsey-topper hadde fått en solid skattesmell. Før skattesmellen kunne dokumenteres, måtte han finne ut hvem som er partnere i McKinsey i Norge. Allerede fra starten av fikk Gøran føling med det som har møtt oss i hele research-prosessen: McKinsey ønsker på ingen måte å bidra til offentlig omtale av interne forhold. McKinseys konsulenter holder en lav profil offentlig. Selskapet opplyser heller ikke i offentlige registre hvem som er partnere – medeiere – i selskapet. Bare det å identifisere de aktuelle personene var en utfordring.

I en måneds tid fra januar 2010 jobbet Gøran med å dokumentere skattesaken. Researchen måtte legges til side da andre saker dukket opp. Sporene var imidlertid så interessante at saken ikke kunne legges vekk. Sommeren 2010 begynte vi å jobbe i tospann. Frem til første publisering i juli 2011 har vi jobbet intensivt med McKinsey-research i kortere og lengre perioder høsten 2010 og vinteren 2011. Fra tidlig i mai 2011 og frem til dokumentaren sto på trykk 2. juli samme år jobbet vi fulltid med saken. Vi har også jobbet en del med saken i november og desember 2011.

Gøran er tilknyttet magasinavdelingen i Dagens Næringsliv (DN), mens Kjetil jobber i finansavdelingen. Saken om McKinseys interne pengebinge ble publisert som en dokumentar i DNs lørdagsmagasin. Saken om de norske McKinsey-partnernes skattesmell ble publisert i avisens nyhetsseksjon. Flere oppfølgere er også blitt publisert i nyhetsseksjonen.

Siden denne saken har vært et langdistanseløp, har vi valgt å behandle metode og kildebruk relativt kronologisk. Vi starter med en beskrivelse av hvordan vi dokumenterte skattesaken. Den neste og mest omfattende delen omhandler McKinseys interne investeringskontor.

5.1. Skattesaken

Hadde McKinseys norske partnere fått en skattesmell? Og i så fall, hvorfor? Etter å ha brukt en del tid på å identifisere norske McKinsey-partnere begynte jobben med å dokumentere økonomiene deres. Det ble tidlig klart at de mest sentrale McKinsey-konsulentene i Norge hadde store økonomier. Flere av dem er i det absolutte toppskiktet på inntektslistene i Norge.

Det er faktisk vanskelig å finne ut hvem som eier McKinsey i Norge.

McKinsey var organisert som et såkalt indre selskap (IS), med "stille deltakere". Regnskaper for indre selskap kommer ikke frem i søk i Brønnøysund. Men selskapene er likevel pålagt å rapportere til Brønnøysund, slik at det er mulig å få tak i regnskaper om man vet at selskapet finnes. Det står imidlertid ikke hvem som eier det. For å finne ut det måtte vi gå gjennom dusinvis av selskapsregnskaper

For å dokumentere skatteforhold og privatøkonomier brukte vi i hovedsak følgende metoder:

- 1) Ulike søk for å identifisere ansatte i McKinsey, bl.a. LinkedIn og innsyn i rapporter bestilt fra det offentlige.
- 2) Deretter gjennomgang av deres næringsinteresser og private selskaper for å finne spor etter eierandeler i såkalt deltakerlignede selskaper. Dette innebar innhenting og analyse av regnskapene i et 20-talls investeringsselskaper eid av et titall norske McKinsey-ansatte.
- 3) På bakgrunn av dette kunne vi søke innsyn i opprinnelig og revidert ligning for de aktuelle medeierne i McKinseys indre selskap.

Dette var sannsynligvis den eneste gangen noen har hatt innsyn i hvem som egentlig eier McKinsey i Norge.

Journalister kan begjære innsyn i opprinnelig og revidert ligning for skatteytere i Norge inntil ti år tilbake i tid. Innsynsbejæringen må inneholde navn på personen og gjerne fødselsdato eller andre opplysninger som identifiserer vedkommende. Av disse ligningsutskriftene ser vi om skattemyndighetene har foretatt endringer i ligningen. Differansen mellom endringen og den opprinnelige ligningen forteller oss hvor mye mer skatt myndighetene mener at skatteyteren skal betale for det aktuelle året. Ett eksempel er ligningen til McKinsey-partner Tore Myrholt. I den opprinnelige ligningen for 2005 står det at Myrholt betalte 12,2 millioner kroner i skatt. Det ble registrert 19. september 2006 – altså da ligningslistene for 2005 var klare. I mars 2009 – to og et halvt år senere – er det tastet inn et nytt tall for samme skatteår. Nå står det at Myrholt skal betale 17,3 millioner i skatt i 2005. Differansen på 5,1 millioner kroner forteller oss at Myrholt har fått et betydelig skattepåslag for 2005 – og at påslaget har kommet så sent som i 2009. Det forteller oss videre at skattemyndighetene med svært stor grad av sannsynlighet har gransket Myrholt. Men hadde Myrholt og de andre aktuelle norske McKinsey-partnerne fått straffeskatt? Det fremkom ikke entydig av ligningsutskriftene.

Hvis en skatteyder bevisst har gitt mangelfull eller villedende informasjon til skattemyndighetene, kan vedkommende straffes ved at han eller hun blir ilagt såkalt tilleggsskatt – populært kalt straffeskatt. Tilleggsskatt regnes som en straffereaksjon. Skattemyndighetene opererer med to satser avhengig av alvorlighetsgrad. Hvis overtrampet er særlig alvorlig kan skatteyder bli pålagt å betale skatten han skylder pluss 60 prosent av denne summen i straffeskatt. Er forholdet noe mindre alvorlig ilegges 30 prosent straffeskatt. Hvis en person er ilagt 60 prosent straffeskatt vil summen være såpass betydelig at det vil fremgå ganske klart av ligningsprotokollene. Skattesatsen vil da typisk være langt over 50 prosent av inntekts- og formuesgrunnlaget. Hvis en person er ilagt 30 prosent straffeskatt, er det ikke like lett å lese det ut av ligningsprotokollene. Etter å ha analysert ligningene til de aktuelle McKinsey-partnerne kunne vi med stor grad av sikkerhet slå fast at de ikke var ilagt 60 prosent straffeskatt. Det virket heller ikke sannsynlig at de var ilagt 30 prosent. Flere hadde imidlertid såpass store og kompliserte økonomier at vi ikke kunne være helt sikre. Vi visste heller ikke hvorfor de norske McKinsey-toppene hadde fått en skattesmell. Hadde det noe med McKinseys hemmelighetsfulle investeringskontor å gjøre? Vi måtte dykke dypere ned i privatøkonomiene deres.

5.2 Utredning av de private økonomiene til McKinseys partnere

Alle de aktuelle McKinsey-partnerne har egne investeringsselskaper. Noen har flere. Vi bestilte et hundretall regnskaper fra Brønnøysund. Analysen viste at flere av dem er relativt sofistikerte

investorer som setter penger i flere typer finansielle instrumenter. Vi registrerte også at det i mange av regnskapene var referert til "inntekt fra andeler". Siden denne posten – som i mange av regnskapene utgjorde den klart største inntektsposten – gikk igjen hos flere av partnerne, antok vi at dette var partnernes inntekter fra McKinsey. Vi fant også ut at McKinsey opererte med et såkalt indre selskap (IS). Regnskapene til slike selskaper ligger ikke åpent tilgjengelig i Brønnøysund, men må som tidligere beskrevet bestilles særskilt. Vi skaffet oss regnskapene til McKinsey IS og kunne konstatere at summene stemte ganske godt overens med de tallene vi fant i investeringsselskapene til McKinsey-partnerne. Dette var interessante funn. Vi var kjent med at skattemyndighetene i lengre tid hadde hatt flere saker gående mot meglerhus som hadde organisert seg med indre selskaper. Bakgrunnen for denne organiseringen var å kutte skatt. Partnerne får sine bonuser utbetalt som kapitalinntekter som beskattes med 28 prosent. Alternativet er å få pengene utbetalt som lønnsinntekt, der toppsatsen for skatt er 48,9 prosent. De fleste McKinsey-partnerne tjener så godt at de vil bli skattlagt maksimalt. Det er med andre ord millioner å tjene på å få bonuser utbetalt som kapitalinntekt. Skattemyndighetene har imidlertid satt ned foten for denne måten å kutte skatt på. En av sakene hadde gått helt til Høyesterett der skattemyndighetene vant frem med sitt syn. Det var derfor sannsynlig at det var samme årsak til at McKinsey-partnerne hadde fått en skattesmell. Det fikk vi også etter hvert bekreftet fra sentrale kilder. Men var det hele forklaringen? I ett av de mange regnskapene hadde vi gjort flere interessante funn.

Hvis man går bredt ut og samler all tilgjengelig informasjon gjør man som regel interessante funn. Det har vi erfart flere ganger i McKinsey-saken. Ett år hadde daværende McKinsey-partner Odd Christopher Hansen sendt inn mer informasjon enn nødvendig, sannsynligvis ved en feil. Denne ekstrainformasjonen viste at Hansen hadde investert store beløp i utenlandske hedgefond gjennom sin konto i en sveitsisk bank.

I 2003 hadde Hansen publisert detaljert informasjon om sine utenlandsinvesteringer. Hansen hadde over 10 millioner kroner i et dusin sofistikerte fond i utlandet. Det er mye penger, men trolig likevel ikke nok til at Hansen alene kunne fått tilgang til flere av fondene. Inngangsbilletten for å investere i de mest sofistikerte fondene er ofte svært høy – langt høyere enn Hansens investeringer. Det fortalte oss at Hansens andeler i fondene trolig var del av en større pool. Kunne dette være Hansens investeringer gjennom McKinseys investeringskontor? Det ville i så fall være svært interessant. Hansen hadde nemlig i 2003 over én million kroner i to Galleon-fond. Disse fondene var forvaltet av Raj Rajaratnam, mannen som var pågrepet og siktet i en stor innsidesak i USA. Rajaratnam var samme mann Hansens daværende McKinsey-kollega Anil Kumar hadde lekket informasjon om flere McKinsey-klienter til. Det er ikke dokumentert at Kumar begynte å lekke til Rajaratnam så tidlig som i 2003, men funnet var likevel svært interessant. Hvis McKinseys investeringskontor hadde investeringer i Rajaratnams Galleon-fond, hadde en lang rekke McKinsey-partnere trolig tjent på Kumars lekkasjer.

Hovedbyen 23 AS

Spesifikasjon av balansen	Note	2003	2002
Andre fordringer	8		
1370 Fordringer på eiere, styremedlemmer o.l		596 200,00	
	8	596 200,00	0,00
Aksjer og andeler	2		
1700 N.Northzone		5 000 000,00	5 000 000,00
1701 N.Gambak		467 007,00	467 007,00
1704 Verdiregulering N		-1 989 311,00	-2 014 195,00
1801 US: Sands/Venture		2 062 825,00	2 062 825,00
1802 US:Pictet /Fonds		0,00	8 380 464,96
1804 Verdiregulering		-2 874 205,00	-3 359 083,00
1811 Andor Technology Offshore Fund 'A'		539 266,18	0,00
1812 Arbitex Technology Offshore Fund 'A'		265 631,41	0,00
1813 Aries Select 'A'		77 063,49	0,00
1814 Castlerigg International 'A/S.1		983 199,49	0,00
1815 Chilton International (BVI) 'A'		542 302,33	0,00
1817 Galleon Technology Offshore 'A' S.5		252 967,27	0,00
1818 Galleon Technology Offshore 'A' s.7		805 893,60	0,00
1819 Highbridge Capital 'A'		878 398,71	0,00
1820 Kingate Global Fund (USD)		837 257,24	0,00
1821 Sierra Europe Offshore 'A' (USD)		727 088,50	0,00
1822 Spark Long-Short Fund		1 074 377,84	0,00
1823 Thema Hedged US EQ-USD Class-		904 295,47	0,00
	2	10 554 057,53	10 537 018,96
Bankinnskudd, kontanter o.l.			
1920 Kragerø Sparebank		674 397,73	642 482,45
1962 US:Pictet/Bank		455 596,52	70 553,21
		1 129 994,25	713 035,66

I tillegg hadde Hansen flere år valutasikret mange millioner kroner i utenlandsk valuta. Noen ganger mer enn selskapet hadde bokført i sin balanse. Ventet Hansen store inntekter fra utlandet? Kan valutasikringene ha noe med inntekter fra McKinseys investeringskontor å gjøre? Interessen ble vakt da vi i flere regnskaper tilhørende andre partnere fant referanser til terminkontrakter av store millionbeløp i dollar og Euro. Den vanligste årsaken til å inngå slike forward-kontrakter om kjøp av valuta er å sikre seg mot svingninger i valutamarkedene. Investoren kan sikre seg en bestemt valutakurs og sørge for at kontantstrømmen blir mer forutsigbar – kort sagt redusere valutarisikoen. Men det innebærer altså med stor sannsynlighet at investoren har investeringer i utlandet.

5.3. McKinseys interne pengebinge

Vi var nå styrket i troen på at verdens mest kjente konsulentselskap hadde et eget investeringskontor, men ingen – ikke en gang amerikanske journalister – har dokumentert hva dette kontoret gjør. Det var vårt utgangspunkt. Den pågående innsidesaken i USA gjorde saken ekstra pirrende. Gjennom utallige søk fant vi at flere amerikanske finanstopper og hedgefondforvaltere hadde bakgrunn fra noe som het McKinsey Investment Office. Vi så også at det samme investeringskontoret ble omtalt som MIO Partners. For å dokumentere MIO Partners aktiviteter har vi tatt i bruk en lang rekke metoder. (Vi har laget en liste over aktuelle nettsteder og databaser mot slutten av rapporten.)

1) Vi brukte alle tilgjengelige databaser for å søke opp dokumentasjon om McKinsey Investment Office (MIO Partners). I det britiske selskapsregisteret Companies House gjorde vi det første interessante funnet – et selskap som heter MIO Partners (EU) Limited. Selskapet var registrert på No.1 Jermyn Street i London. McKinsey har sitt London-kontor på samme adresse. Det kunne ikke være tilfeldig. Fire navn – Casey Lipscomb, Timothy Church, Selina Ann Elwell og Frank Goveia – dukket også opp i det første dokumentet vi bestilte. Vi plottet disse navnene inn i et Excel-ark. Det skulle vise seg å bli nyttig. Vi bestilte alle de 41 dokumentene vi fant på MIO Partners (EU) Limited. Det eldste dokumentet, en årsrapport fra 1993, var interessant. Det sto at selskapet var et heleid datterselskap av McKinsey & Company og at det ble stiftet i Delaware i USA i 1990 under navnet

Hedgville Inc. I 1992 byttet selskapet navn til Compass Advisors Limited. Det var første gang vi så en referanse til navnet Compass. Det skulle senere vise seg å bli avgjørende.

2) Den amerikanske delstaten Delaware er i følge Tax Justice Network verdens største skatteparadis. Over halvparten av USAs børsnoterte selskaper og 60 prosent av verdens 500 største selskaper holder til i Delaware. Hensikten med å registrere selskaper i slike jurisdiksjoner er ofte åpenbar. I tillegg til lave skattesatser tilbyr skatteparadisene diskresjon. Ingen får vite hvem som eier hva, hvor pengene kommer fra og hvordan de forvaltes. De fleste McKinsey-selskapene holder hus i Delaware – deriblant McKinsey & Company Norway og MIO Partners. Vi bestilte all tilgjengelig dokumentasjon om aktuelle McKinsey-selskaper i Delaware. Det eneste vi fikk tilgang til som hadde noen verdi var en bekreftelse på at selskapene faktisk var registrert der og hvilket år de var registrert. Navnet på selskapenes agent i Delaware fremkom også. Vi tok kontakt med selskapet som var oppført som agent for MIO Partners. Agenten var ikke villig til å bidra med mer informasjon. Døren var lukket.

3) Hos USAs finanstilsyn – U.S. Securities and Exchange Commission (SEC) – hadde vi større suksess. Skal man drive finansiell virksomhet av et visst omfang i USA må man registrere seg hos SEC. Kravene til rapportering er større hos SEC enn de er i selskapsregisteret i Delaware. Vi brukte ganske mye tid på å søke oss gjennom SECs databaser. Søk på McKinsey og MIO Partners ga få interessante treff. Da vi plottet inn ordet Compass – som vi hadde funnet i en gammel MIO-rapport fra selskapsregisteret i Storbritannia – begynte det etter hvert å dukke opp noen interessante funn. Ett av de første treffene var et dokument fra 2010 som omhandlet fondet Compass Special Situations Fund LLC. Fondet var registrert på adressen til MIO Partners, 55 East 52nd Street i New York. Det er adressen til skyskraperen Park Avenue Plaza, en av Manhattans mest fornemme forretningsadresser. McKinsey har sitt globale hovedkontor i Park Avenue Plaza. Vi visste nå at MIO Partners holdt hus på samme adresse som McKinseys kontorer i New York og London. Det var interessant. Det var også mer som tente vår nysgjerrighet i dokumentet. Timothy Church, Frank Goveia og Casey Lipscomb utgjorde tre av fem såkalte Executive Officers i fondet. De samme personene var sentrale i den britiske delen av MIO Partners. Vi begynte å få en hvis oversikt over organisasjonen.

SECs søkbare nettbaser er stor, men søkefunksjonene er relativt lite sofistikerte. Det viste seg at søk på adresser og enkeltpersoner enten ga altfor mange treff eller for uforutsigbare treff. Et søk på "55 East 52nd Street" ga over 2800 treff mens et søk på "Frank Goveia" ga ti treff. Vi vet nå at navnet "Frank Goveia" dukker opp i langt flere enn ti dokumenter hos SEC. Men straks vi skjønnte at Compass var et selskapsnavn som gikk igjen i fondene, var det bare å starte forfra, og begynne å søke i Delaware-registrene igjen. Den søkemethodikken som ga flest treff var søk på ordet "Compass". Vi har så langt funnet 33 aktive og nedlagte Compass-fond i USA som kan knyttes til MIO Partners. De fleste er funnet i selskapsregisteret i Delaware og SECs søkbare base på Internett. Noen få er funnet gjennom søk i PACER, som er en stor database med oversikt over sivil- og straffesaker i USA. Vi har også funnet et par MIO Partners-fond gjennom avanserte Google-søk på adresser, ulike personnavn og selskapsnavn og ulike dokumenttyper (i hovedsak PDF). Disse fondene er registrert hos SEC, men har ikke Compass i navnet.

med investorlister på en håndfull av de rundt 300 dokumentene vet vi ikke. Kanskje det var en glipp å sende inn disse listene?

XXREGPRN- V1.09 TXBRS		REGISTER SUMMARY REPORT				Page:	1
Manager : 1700 MIO PARTNERS (GUERNSEY) LTD		As at - Wednesday 31st. of December, 2003				Date:	28/JAN2004
Fund : 1726 COOL Series PE99						Time:	3:00 PM
R.I.T. : 0 PRP shares US\$0.01 each							
Holder	Date	Type	Reference	Movement	Balance		
900104 BARFIELD NOMINEES LIMITED A/C 17990					7,519.8120		
100025 BARFIELD NOMINEES LIMITED A/C 8297					4,700.0000		
1009 PAL BRYNSRUD					117.5000		
900052 DUNGLASS LIMITED - DESIGNATED ACCOUNT NO 1					2,350.0000		
900053 DUNGLASS LIMITED - DESIGNATED ACCOUNT NO 2					1,175.0000		
42 HEINZ PETER ELSTRODT					3,760.0000		
50 ODD CHRISTOPHER HANSEN					2,350.0000		
900138 HSBC GLOBAL CUSTODY NOMINEE (UK) LIMITED A/C 915573					6,345.0000		
900066 MOURANT & CO TRUSTEES LIMITED A/C 19775/12/G21					2,820.0000		
900067 MOURANT & CO TRUSTEES LIMITED A/C 19775/13/G21					28,200.0000		
900069 MOURANT & CO TRUSTEES LIMITED A/C 19775/15/G21					844.9143		
900061 MOURANT & CO TRUSTEES LIMITED 19775/22/G21					235.0000		
900063 MOURANT & CO TRUSTEES LIMITED A/C 19775/77/G21					354.8084		
100024 TORE MYRHOLT					940.0000		
1006 CARLOS FREDERICO RODRIGUEZ PORCEL					2,350.0000		
900048 SIMEN VIER SIMENSEN					2,349.7180		
132 VIDACOS NOMINEES LIMITED A/C SAIA					5,615.8310		
200 JOHANNA MARTIN WATEROUS					235.0000		

UL09A002 - V2.30 MMT		REGISTER HOLDER SUMMARY PRINT		Page: 2
		Sort key range: First to Last		Date: 22-JAN-98
				Time: 1:26 PM
Manager :	1700	COMPASS MANAGERS LIMITED		
Fund :	1706	US DOLLAR CLASS		Number of holders 33
As at :	31DEC1997			
Holder	First register name and address		Shares	
7	STRICTLY PRIVATE & CONFIDENTIAL C/O MCKINSEY & COMPANY INC 31/F ASIA PACIFIC FINANCE TOWER CITIBANK PLAZA 3 GARDEN ROAD HONG KONG		3968.7883	
45	BARUN MOHANTY C/O MCKINSEY & COMPANY TAJ PALACE HOTEL 2 SARDAR PATEL MARG NEW DELHI-110 021 INDIA		2151.5942	
129	KREDIETBANK SA LUXEMBOURGEOISE CUSTOMERS ACCOUNT 43 BLVD ROYAL L-2955 LUXEMBOURG		18084.7230	
25	FREDERIK WOUTER HUIBREGTSEN P O BOX 459 2260 AL LEIDSCHENDAM THE NETHERLANDS		50000.0000	
50	ODD CHRISTOPHER HANSEN MCKINSEY & CO INC. OLAV V'S GATE 5 PO BOX 1683 VIKÅ 0120 OSLO NORWAY		16635.4911	

I forbindelse med søkene i selskapsregisteret hadde vi satt oss inn i den ferske selskapsloven på Guernsey. Ifølge loven plikter alle selskaper å ha en oversikt over aksjonærer/investorer. Det står også at man kan be om innsyn i disse listene. I dette tilfellet måtte vi henvende oss til MIO Partners' agent på Guernsey – selskapet Northern Trust. Ifølge loven måtte vi tilkjennegi hvem vi er, hva vi skal bruke informasjonen til og om vi skal bringe informasjonen videre til andre. Vi var flere ganger i kontakt med sentrale personer i selskapsregisteret. Nestlederen på registeret fortalte at hun ikke kunne huske at journalister noen gang hadde begjært slikt innsyn. Hun sa at loven åpnet for at vi burde få det, men presiserte at vi måtte henvise til de aktuelle lovparagrafene når vi henvendte oss til selskapene. Vi bestemte oss derfor for å prøve. Vi skrev innsynsbegjæringer til 14 av de 15 fondene vi hadde funnet og sendte dem rekommandert til Northern Trust. Ett par uker senere fikk vi et brev i retur. Der ble vi kort og greit avspist med at vi ikke hadde godgjort at vi hadde en "proper purpose" for å få tilgang til informasjonen. Vi ble også informert om at flere av fondene var organisert slik at de ikke hadde noen plikt til å utlevere lister over aksjonærer/investorer. Vi tok kontakt med selskapsregisteret igjen. Der ble vi informert om at det ikke var mer de kunne gjøre. Det eksisterte ingen klageinstans. Hvis vi ville forfølge saken måtte vi engasjere advokat på Guernsey og

gå rettens vei. Vi gjorde en kost/nytte-analyse. Vi hadde allerede noen investorlister. I tillegg ville en rettsprosess bli dyr og trolig langvarig. Vi var bare noen uker unna publisering. Vi bestemte oss derfor for å legge saken død. Men det var en nyttig erfaring. Til tross for at Guernsey angivelig er blitt mer åpent, er det fortsatt mulig å holde mye skjult der.

Vi hadde nå til sammen identifisert 51 MIO Partners-fond. De fleste var fortsatt aktive. Vi visste også hvor store beløp som var plassert i hvert enkelt fond. Det var oppgitt både i dokumentene fra SEC og fra Guernsey. Totalbeløpet basert på de fondene vi har funnet var rundt 18 milliarder kroner. Tallet må bli litt omtrentlig siden tallene vi har funnet er rapportert på ulike tidspunkter. MIO Partners har også spredd sine investeringer på flere valutaer – dollar, Euro, britiske pund og sveitsiske franc. Senere fikk vi dokumentasjon som viser at vi gjennom den svært omfattende innsamlingsprosessen i USA og på Guernsey hadde funnet litt over halvparten av verdiene MIO Partners forvalter. De totale investeringene til selskapet var rundt 33 milliarder kroner ved utgangen av 2009.

Etter mange måneders innhenting og analyse av store mengder dokumentasjon fra norske, britiske og amerikanske databaser kunne vi konkludere med følgende:

- 1) Norske McKinsey-partnere har fått en formidabel skattesmell.
- 2) En av de norske McKinsey-partnerne hadde på et tidspunkt investert i Galleon som senere mottok innsideinformasjon om flere McKinsey-klienter fra McKinsey-partneren Anil Kumar.
- 3) McKinsey har en intern og hemmelighetsfull investeringsarm som holder til i McKinseys lokaler i New York og London.
- 4) McKinseys investeringskontor eier og opererer titalls sofistikerte hedge- og oppkjøpsfond i skatteparadisene Delaware og Guernsey.
- 5) McKinseys investeringskontor forvalter minst 18 milliarder kroner på vegne av McKinseys partnere og McKinseys pensjonsordninger.
- 6) Flere sentrale norske McKinsey-partnere har investert i MIOs fond.

Mange spørsmål gjensto:

- 1) Hvor og hvordan investerer fondene til MIO Partners? I andre fond? I enkeltelskaper?
- 2) Hvordan sikrer McKinsey at det ikke lekker sensitiv informasjon fra selskapets konsulenter til selskapets pengeforvaltere?
- 3) Har McKinsey-partnere tjent på Kumars lekkasjer gjennom investeringer i Galleon?
- 4) Har MIO Partners investert i Galleon?
- 5) Er det en sammenheng mellom skattesaken i Norge og de norske McKinsey-partnernes investeringer gjennom MIO Partners?

Mens vi gjorde research på MIO Partners, skjedde det interessante ting i USA. Innsideskandalen vokste i omfang. Nå var også McKinseys tidligere toppsjef og Norges-venn, Rajat Gupta, anklaget for å ha lekket sensitiv informasjon til Galleon-gründer Rajaratnam. Anklagene mot Gupta ble kjent kort tid før rettssaken mot Rajaratnam skulle starte i New York. I den rettssaken skulle Guptas venn og tidligere McKinsey-kollega Anil Kumar vitne. Kumar var en angrende synder. Han hadde tilstått og var aktoratets kanskje mest sentrale vitne mot Rajaratnam. Vi hadde ikke anledning til å være til stede under rettssaken, men var svært interesserte i å få tilgang til dokumentasjon fra forhandlingene. Vi

følte også behovet for å få kontakt med McKinsey-kjennere i USA. MIO Partners familie av hedge- og oppkjøpsfond var så vidt vi kunne se aldri tidligere omtalt noe sted. Dokumentasjonen vi satt på kunne ha internasjonal interesse. Vi måtte til New York.

5.4. New York, New York

Da vi reiste til New York i slutten av mai 2011 hadde vi relativt god oversikt over MIO Partners. Nå måtte vi knytte den dokumentasjonen vi hadde til den pågående innsidesaken mot Rajaratnam. Planen var klar:

- 1) Gjennomgå alle sentrale dokumenter i saken mot Rajaratnam, særlig de som omhandler den tidligere McKinsey-toppen Anil Kumar.
- 2) Snakke med amerikanske journalister som kjenner McKinsey. Hvilke perspektiver kan de bidra med? Kan vi finne noen det går an å samarbeide med?
- 3) Forsøke å få intervjuer med sentrale MIO Partners-folk.

1) Public Access to Court Electronic Records (PACER) er trolig en av verdens største databaser. Alle føderale domstoler i USA er tilknyttet PACER. I hovedsak skal alle kjennelser og ulike prosessdokumenter registreres i dette systemet. Vi hadde derfor lastet ned og lest interessante dokumenter fra saken mot Rajaratnam. Men siden rettssaken var avholdt, var det i tillegg mulig å få tilgang til stenografiske rettsreferater og bevisoppgaver som er fysisk arkivert i retten.

United States District Court for the Southern District of New York er en av verdens travleste domstoler. Årsaken er at domstolen har jurisdiksjon over finansmiljøene på Manhattan. Det var denne domstolen som 11. mai 2011 fant Rajaratnam skyldig i innsidehandel. Den tidligere McKinsey-konsulenten Anil Kumar var stjernevitne i saken mot Rajaratnam. Vi hadde lett i PACER etter utskrifter av Kumars forklaringer i retten, men hadde ikke funnet noe. Vi bestemte oss derfor for å besøke domstolen. Det skulle vise seg å bli nyttig.

Alle rettshøringer og vitneutsagn transkriberes i detalj i amerikanske domstoler. Saken mot Rajaratnam var svært omfattende. Mengden dokumenter vi fikk overlevert i domstolen var derfor enorm. Langt fra alt skriftlig materiale som produseres i forbindelse med en rettsak i USA finner veien inn i PACER. Det gjelder særlig utskrifter av vitneforklaringer og høringer. Disse dukker bare opp i PACER hvis en av partene laster det opp i databasen som vedlegg til et prosessdokument, ble vi fortalt av en administrator i domstolen. Etter å ha bladd oss gjennom oversikten over dokumenter i saken, fant vi ut at Kumars forklaring var svært sentral i saken. Flere hundre sider fordelt på flere 1000-siders mapper inneholdt Kumars beskrivelser av lekkasjene til Rajaratnam. Vi fikk lov til å sitte i domstolen og lese gjennom dokumentene. Skulle vi ha kopier ville det kostet oss en dollar per side. Besøket i domstolen skulle vise seg å gi mye verdifull informasjon. Kumar fortalte i detalj om hvilken informasjon han hadde lekket. Han fortalte også mye om hvor tett han hadde vært på ledelsen i store internasjonale selskaper han hadde gitt råd til. I tillegg fortalte han at et av McKinseys forretningsområder var å gi investeringsråd til pengeforvaltere. Vi var ikke klar over at McKinsey drev denne typen virksomhet. Det var svært interessant for oss. McKinsey har et eget investeringskontor. I tillegg gir selskapet råd til andre selskaper som investerer og forvalter store summer. Det var en potensiell dobbeltrolle. Hvordan greier McKinsey å holde disse forretningsområdene adskilt? En

McKinsey talsmann har senere omtalt virksomheten som ”investeringsstøtte” når vi har konfrontert selskapet med opplysningene. Kumars beskrivelser av McKinseys indre liv, McKinseys klienter og Kumars forhold til Rajaratnam var svært nyttige opplysninger for oss. Det satte vår research inn i en større kontekst og ga oss nyttige beskrivelser vi kunne bruke i dokumentaren. I domstolen fant vi også referanser til et annet dokument vi svært gjerne skulle hatt tak i.

Rajaratnams advokater hadde fremlagt et interessant skriftlig bevis i rettssaken – en omfattende liste som viste investorene i de aktuelle Galleon-fondene. Domstolen hadde ikke en kopi av denne listen. Vi ble fortalt at statsadvokaten (United States Attorney for the Southern District of New York) trolig hadde den. Vi tok kontakt med statsadvokatens kontor, men fikk ikke tilgang til listen. Vi trengte hjelp. Heldigvis hadde vi skaffet oss en hjelper i New York. Hjelperen hadde kontakter hos statsadvokaten. Han fikk tilgang til listen og ga oss den mot forsikringer om at vi ikke skulle fortelle hvor vi hadde fått den fra. Vi brukte mye tid på å søke oss gjennom listen, som var på nesten 150 sider. Vi visste at en norsk McKinsey-topp hadde vært inne i Galleon. Hadde flere McKinsey-partnere plassert penger i Galleon? Hadde MIO Partners plassert penger der? Vi fant ingen direkte referanser til MIO Partners eller kjente McKinsey-partnere i listen. Det behøver ikke å bety at de ikke var inne i ett eller flere Galleon-fond på et tidspunkt. Svært mange investerer i denne typen hedgefond via såkalte nominee-kontoer. Det betyr at det er en godkjent forvalter som fremstår i registeret, ikke den reelle eieren av verdiene. Det florerte av slike nominee-kontoer i Galleon. Vi har dokumentasjon som viser at MIO Partners ved flere anledninger har skjult seg bak slike forvaltere i forbindelse med andre investeringer. I tillegg var PDF-filen vi fikk oversendt opprettet i februar 2011, godt over ett år etter at Kumar og Rajaratnam ble pågrepet. Om det betyr at investorlisten er like fersk, vet vi ikke. Men det er sannsynlig at investorer som ikke vil bli assosiert med Galleon har hatt god tid til å trekke seg ut av fondet før listen havnet i en åpen rettssal.

Mens vi var i New York stiftet vi et verdifullt bekjentskap. Via en kontakt i byen fikk vi organisert et møte med journalist og forfatter Duff McDonald. McDonald har fartstid fra flere av de store amerikanske økonomimagasinene. Nå skriver han bok om McKinsey. Da vi møtte ham hadde McDonald researchet McKinsey i et års tid. Han hadde masse kunnskap om selskapet, men han kjente ikke til MIO Partners’ mange fond i Guernsey og Delaware. Det fortalte oss at vi satt på unik dokumentasjon. McDonald ga oss verdifull bakgrunnskunnskap om McKinseys historikk og indre liv. Selv om han ikke kunne bidra mye til vår spesifikke research, var samtalen vi hadde med ham likevel svært nyttige. Det ga oss nye perspektiver på selskapet. Det ga oss også større forståelse for hvor alvorlig innsideskandalen med Rajaratnam, Gupta og Kumar var for McKinsey. Men til tross for at McKinsey var inne i sin kanskje største omdømmekrise noensinne, ville de ikke åpne døren for oss.

5.5. Forholdet til McKinsey

Tidlig i 2010 var vi for første gang i kontakt med en av McKinseys internasjonale talsmenn. Siden har vi hatt svært mye dialog med denne talsmannen, særlig i perioden fra mai til juli 2011. Med unntak av ett offentlig tilgjengelig dokument, har ikke McKinsey bidratt med noen form for dokumentasjon som belyser de mange spørsmålene vi har stilt. Vi har gjort mange forsøk på å få møter med aktuelle norske McKinsey-partnere og med navngitte personer i MIO Partners i London og New York. Vi har tilbudt oss å reise på kort varsel, men ingen har villet møte oss. Det har gjort jobben vår langt mer utfordrende. Det har vært særlig problematisk når vi har hatt spørsmål som går på private

skatteforhold. De norske McKinsey-partnerne sørget først for å styre alle våre henvendelser til en talsmann i London. Når vi så hadde konkrete spørsmål om skattekravene mot McKinsey-partnere i Norge, fikk vi ikke tilfredsstillende svar fra denne talsmannen. Vedkommende ville likevel ikke gi oss kontaktinformasjon til de personene det gjaldt. Vi ble avspist med en felles e-postadresse til det norske McKinsey-kontoret. Han presiserte imidlertid at alle som ble omtalt måtte få tilfredsstillende mulighet til å imøtegå vår dokumentasjon. Vi har derfor brukt svært mye tid på å spore opp telefonnumre og annen kontaktinfo til norske McKinsey-partnere. Det har ikke alltid vært like lett. Da det nærmet seg publisering og vi presiserte veldig tydelig at vi nå måtte ha svar, satte flere seg imidlertid i sving. Vi hadde dialog nesten helt frem til deadline. Svar vi hadde fått på engelsk fra den britiske talsmannen måtte oversettes til norsk. Vår oversettelse måtte så sendes tilbake til briten, som så kom med korrigeringer – på norsk. Det fortalte oss i det minste at det var stort engasjement rundt våre spørsmål. Vi har brukt mange titalls arbeidstimer bare på tilsvarsrundene.

At ingen fra McKinsey ville møte oss skapte også utfordringer på bildefronten. McKinseys konsulenter holder som tidligere nevnt en lav profil. Det finnes derfor få bilder av dem. Vi måtte gjøre noen kreative grep for å sikre oss nok bildemateriale. Via en kilde fikk vi kunnskap om at Rajat Gupta skulle delta på et møte i Oslo 19. oktober 2010, altså lenge før saken endelig kom på trykk. Dermed fikk vi sikret oss egne bilder av en av hovedpersonene i innsideskandalen. Via en annen kilde fikk vi kunnskap om at mange tidligere McKinsey-partnere skulle møtes på en konferanse i regi av McKinsey på fasjonable Waldorf Astoria på Manhattan i juni 2011. En av dem var Odd Christopher Hansen, en sentral mann i vår historie. Nok en gang var vi på rett sted til rett tid. Dermed fikk vi sikret oss flere ferske bilder og koloritt til historien. Vår vurdering var at saken hadde så stor offentlig interesse at det forsvarte å ta bilder på offentlig sted uten å spørre om tillatelse. Redaksjonsledelsen støttet denne vurderingen.

5.6. McKinsey og Norge

Vi var kjent med at McKinsey hadde gitt råd til flere av Norges største selskaper. For ordens skyld sørget vi for å få bekreftelser fra de tre største selskapene - Statoil, Telenor og DNB. Det er ikke veldig oppsiktsvekkende at norske selskaper som driver internasjonal virksomhet kjøper råd fra verdens mest prestisjetunge konsulentsselskap. Mer overraskende for oss var det at så mange norske departementer og direktorater bruker store beløp på råd fra McKinsey. Vi gjorde systematiske søk i Offentlig elektronisk postjournal (OEP) for å kartlegge statens bruk av McKinseys tjenester. Listen over departementer, direktorater og andre offentlige virksomheter ble etter hvert lang. Vi registrerte også at det offentliges bruk av McKinsey hadde økt betydelig de siste årene. Her følger et utdrag fra listen:

- 1) Miljøverndepartementet har brukt McKinsey for å utforme Norges bidrag til å redde verdens regnskoger gjennom Regnskofondet.
- 2) McKinsey skal gi Finansdepartementet råd om forvaltningen av verdens største statsfond, Statens pensjonsfond utland (Oljefondet).
- 3) McKinsey var tungt inne da Nærings- og handelsdepartementet forberedte en ny stortingsmelding om hvordan staten skal utøve sitt eierskap i store norske bedrifter.
- 4) McKinsey har hjulpet Olje- og energidepartementet (OED) i forbindelse med salg av ExxonMobils andeler i Gassled, som eier transportsystemet for gass fra norsk sokkel.

- 5) McKinsey har hjulpet Utenriksdepartementet med å utforme Regjeringens arbeid for å sikre fattige land tilgang til moderne og klimavennlige energiformer.
- 6) McKinsey har bidratt til å utforme den nye sykehusstrukturen i Oslo-området. Oppdragsgivere var Helse Sørøst og Oslo Universitetssykehus.

Vi hadde lenge vært nysgjerrige på om McKinsey informerte sine klienter om MIO Partners' omfattende investeringer. Her hadde vi en anledning til å få svar. Vi henvendte oss til flere departementer. Ifølge Nærings- og handelsdepartementet hadde McKinsey informert om at selskapet hadde en innskuddsbasert pensjonsordning. Ingen av departementene hadde kunnskap om MIO Partners og de mange hedgefondene i Delaware og på Guernsey. Konklusjonen var klar: McKinsey innformerer ikke kundene om MIO Partners' investeringer. Det bekreftet også en McKinsey-talsmann etter gjentatte konfrontasjoner. Ifølge talsmannen kan ikke McKinseys konsulenter orientere om investeringene fordi de ikke vet hvor MIO Partners investerer pengene deres. Det skulle senere vise seg at det er mulig å få oversikt over mange av investeringene.

5.7. Gjennombrudd ved innsynsbegjæring

Ett av McKinseys mest sentrale argumenter for å forsvare at selskapet har et internt investeringskontor er at det er vanntette skott mellom McKinseys konsulentvirksomhet og MIO Partners' investeringsvirksomhet. Konsulentene vet ikke hvor de interne pengeforvalterne investerer pengene deres og pengeforvalterne får ingen informasjon om McKinseys klienter. Det har McKinseys talsmann gjentatt en rekke ganger i svar til oss. Like før vi publiserte dokumentaren i juli 2011, ble vi klar over at MIO Partners hadde en rapporteringsplikt til arbeidsdepartementet i USA (US Department of Labor). Vi bestemte oss derfor for å bruke den amerikanske offentlighetsloven (Freedom of Information Act) for hva den er verdt. Innsynsbegjæringen ble kronet med suksess.

En stund etter at våre McKinsey-artikler sto på trykk i juli 2011, kom det en tung konvolutt i posten. I konvolutten lå det årsrapporter fra McKinseys pensjonsordninger. Pensjonsordningene forvaltes av MIO Partners. Til vår store overraskelse fulgte det også med en detaljert liste over investeringene til det største pensjonsfondet – McKinsey Master Retirement Trust. Nesten to tredeler av pengene MIO Partners forvalter står i denne trusten. Det første spørsmålet vi stilte oss var: Hvis vi kan få innsyn i disse dokumentene, kan ikke da også McKinseys konsulenter få det? Spenner ikke det beina under ett av de viktigste argumentene McKinsey hadde servert for å forsvare MIO Partners? Listen viste at MIO Partners har finansielle muskler til å velge og vrake blant toppforvaltere i USA og andre steder. Flere av fondene MIO Partners har investert i styres av hedgefondgründere i det absolutte toppskiktet. Listen viste også at MIO Partners har investert i minst ett selskap der McKinsey-klienter også er inne på eiersiden.

5.8. En metode for å spore investeringer i lukkede jurisdiksjoner

Utgangspunktet var et tips om at McKinsey skal ha et hemmelighetsfullt investeringskontor. Gjennom omfattende søk i rettskilder, selskapsarkiver, regnskaper og innsynsbegjæringer i flere land har vi greid å dokumentere omfanget av McKinseys interne investeringer. MIO Partners' investeringer og familie av hedge- og oppkjøpsfond har aldri tidligere vært omtalt. I tillegg har vi gjennom den tidligere McKinsey-stjernen Anil Kumars ord greid å gi leseren et innblikk i hvordan

McKinsey arbeider. Saken viser at man gjennom bruk av en lang rekke kilder kan greie å belyse forhold som forsøkes holdt skjult bak lukkede dører. Saken viser også at muligheten for norske journalister til å belyse internasjonale økonomiske forhold er blitt vesentlig større etter at stadig flere land får nettbaserte og søkbare registre. Slik nådde vi målet vi hadde satt oss:

1) Analyse av investeringsselskapene til norske McKinsey-partnere.

- Sofistikerte investeringer i fond der inngangsbilletten er svært høy tydet på at den norske McKinsey-partneren hadde en andel i en større investeringspool.
- Omfattende valutasikring tydet på store utenlandsinvesteringer.

2) Analyse av dokumenter fra Guernsey, Delaware og det amerikanske finanstilsynet.

- McKinseys investeringskontor holder hus i McKinseys lokaler i New York og London.
- Flere norske McKinsey-partnere har investert i MIOs fond.
- MIOs investeringer er gigantiske.
- MIO investerer i de fleste finansielle instrumenter og verdipapirer.
- McKinsey-konsulenter fører overoppsyn med MIO Partners investeringer.

3) Utskrifter av Anil Kumars forklaring i rettssaken mot Raj Rajaratnam.

- McKinsey gir investeringsråd – ”investeringsstøtte” – til profesjonelle pengeforvaltere.
- McKinseys stjerneconsulenter sitter svært tett på sentrale beslutningstagere.

4) Innsynsbeğjæring hos arbeidsdepartementet i USA.

- Omfattende oversikt over MIO Partners’ investeringer.
- Relativt detaljert oversikt over MIO Partners’ resultater.

5) Analyse av ligningstall.

- McKinseys norske partnere har fått en solid skattesmell

6. Spesielle erfaringer

Da vi første gang var i kontakt med tidligere McKinsey-topp Odd Christopher Hansen, visste vi at han hadde hatt penger investert i det innside-skandaliserte fondet Galleon. Dette bekreftet han, og oppga en tidsperiode som korresponderte med den perioden fondet misbrukte innsideinformasjon fra McKinseys Anil Kumar. Det ville trolig vært en internasjonal sak, siden det knyttet enda en tidligere topp-partner i McKinsey til innsideskandalen. Senere ga Hansen oss andre datoer for når han solgte seg ut av Galleon, slik at det fremsto som mindre kontroversielt. Men var det sant? Vi gjorde det klart overfor Hansen at vi ønsket dokumentasjon på hans investeringer i Galleon. Etter en omfattende og ganske intens dialog sendte han oss til slutt kontoutskrifter og kjøp-/salg-kvitteringer fra sin sveitsiske privatbank Pictet & Cie som dokumenterte datoene. Ifølge dokumentene solgte Hansen sine andeler i Galleon 1.oktober 2004, altså før det er dokumentert at Kumar begynte å lekke opplysninger om McKinsey-klienter til Galleon. Vår forståelse er at Hansen oppfattet vår opptreden som belastende. Vi mener resultatet viser at det var berettiget av oss å være ekstra pågående. Hadde

vi slått oss til ro med de svarene Hansen ga i første runde, ville omtalen av hans investeringer blitt mindre korrekt og balansert.

De norske McKinsey-partnerne sørget som tidligere nevnt for å styre alle våre henvendelser til en talsmann i London. Svar skulle komme fra denne talsmannen. Det var problematisk for oss når vi skulle omtale de private investeringene og skatteforholdene til de enkelte McKinsey-partnerne i Norge. Det viste seg da også at enkelte norske McKinsey-partnere hadde et annet syn enn McKinseys informasjonsavdeling. Enkelte ga uttrykk for at de ønsket å svare mer detaljert på spørsmål knyttet til personlige forhold. Det viser at vi ikke kan slå oss til ro med at en informasjonssjef i et selskap skal styre informasjonsflyten. Vi må gjøre alt vi kan for å få kontakt med alle involverte slik at de kan få anledning til å kommentere de forholdene vi bringer til torgs. Derfor brukte vi også veldig mye tid på å få kontakt med de personene vi omtalte i saken.

Vi har ikke klart å påvise noen sammenheng mellom skattesaken i Norge og MIO Partners. Vi har heller ikke klart å komme til bunns i hvordan de norske topp-partnerne får utbetalt bonuser fra McKinseys globale partnerskap. Vi vet at de norske McKinsey-partnerne har delt brorparten av overskuddet fra McKinseys indre selskap i Norge. Men dette indre selskapet har også sendt en andel til McKinseys hovedselskap i Delaware i USA. Vi har fått bekreftet at topp-partnere i McKinsey får en del av overskuddet fra hovedselskapet i USA. Men hvor får de norske partnerne disse pengene utbetalt? Det spørsmålet har vi stilt mange ganger, men det blir stort sett ignorert. Ingen har villet gi konkrete svar. Vi har heller ikke funnet offentlig tilgjengelig informasjon som forklarer hvor disse pengene blir utbetalt. Det er en godt bevart hemmelighet i McKinsey.

Gøran jobbet som tidligere beskrevet med skattesaken i en måned i 2010, men valgte å legge den til side en periode. Ventetiden skulle vise seg å være et godt valg, for i mellomtiden ble store mengder informasjon fra innsidesaken tilgjengelig. Nå ble det mulig å knytte problemstillinger rundt de hemmelighetsfulle fondene til innsidesaken, både konkrete problemstillinger - Hansens investeringer i Galleon – og prinsipielle problemstillinger – opplysninger om kryssende interesser/rollekonflikt. Dessuten vokste skattesaken i omfang ved at McKinsey-partnerne ble etterliknet for flere skatteår. Vi visste at skattesaken i seg selv var en knallnyhet, men ville vente med å publisere den til vi hadde dokumentert forhold rundt MIO Partners. Etter vår vurdering var skattesaken ”planken” som åpnet for å publisere flere andre saker om økonomiske forhold knyttet til McKinsey. Heldigvis kom ingen konkurrenter oss i forkjøpet. Da skattesaken til slutt ble kjent, var det DN som brakte nyheten.

Oversikt over brukte nettressurser, artikler, arkiver og innsynsbegjæringer:

Sentrale nettressurser:

PACER – oversikt over sivil- og straffesaker i USA (abonnement/betalingstjeneste) (www.pacer.gov/)

Brønnøysundregistrene (www.brreg.no)

Guernsey Registry – selskapssøk på Guernsey (betalingstjeneste)

(<https://www.greg.gg/webCompSearch.aspx>)

U.S. Securities and Exchange Commission (SEC) (www.sec.gov/edgar/searchedgar/webusers.htm)

Companies House – selskapssøk i England og Wales (betalingstjeneste)

(www.companieshouse.gov.uk/)

Selskapsregisteret i Delaware (<https://delecorp.delaware.gov/tin/GINameSearch.jsp>)

Dun & Bradstreet (abonnement)

Dun & Bradstreet Global Reference Solution (abonnement)

Bizweb (abonnement)

Soliditet – personinfo, eiendomsregister og løvsøre (abonnement)

Wikipedia

LinkedIn

Nettsiden til McKinsey

Raj Rajaratnams nettside – "The Defence of Raj Rajaratnam" (<http://rajdefense.org/>)

Fortune (artikler om Galleon-saken)

Forbes (artikler om Galleon-saken)

New Yorker (artikler om Galleon-saken)

United States Attorney Southern District of New York (www.justice.gov/usao/nys/index.html)

Offentlig elektronisk postjournal (www.oep.no)

Manuelle arkivsøk:

U.S. District Court, Southern District of New York (Manhattan)

Innsynsbegjæringer:

- Begjæring om innsyn i ligningene til et titall nåværende og tidligere norske McKinsey-partnere.
- Begjæring om innsyn hos US Department of Labor (Freedom of Information Act request).
- Begjæring om innsyn hos 14 av MIO Partners' fond på Guernsey. Begjæringen ble rettet til MIO Partners' agent på Guernsey, Northern Trust.

Artikler i Dagens Næringsliv (vedlegg)

- 2. juli 2011: McKinseys hemmeligheter
- 4. juli 2011: - McKinsey bør ta sin egen medisin
- 5. juli 2011: Skattekrav på 128 millioner
- 6. juli 2011: Ga McKinsey 17,3 mill. for regnskogprosjekt
- 11. juli 2011: Sparte 35 millioner i skatt
- 30. desember 2011: McKinseys hemmelige milliarder